

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ (๑.) ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความสุขของผู้ป่วยก่อนและหลังการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ (๒.) เพื่อศึกษาผลการปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอลำดับการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

๔.๑ วิเคราะห์ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความสุขของผู้ป่วยก่อนและหลังการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ

- ๑) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป
- ๒) วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยแบบความสุขของคนไทยก่อนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ
- ๓) วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยแบบความสุขของคนไทยหลังการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ
- ๔) วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลคะแนนเฉลี่ยแบบความสุขของคนไทยก่อนและหลังการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ

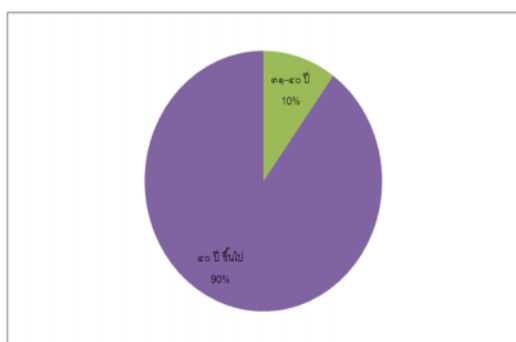
๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ ๔.๑ แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการศึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมชาติรักษาใจ เมื่อจำแนกเป็นรายบุคคล

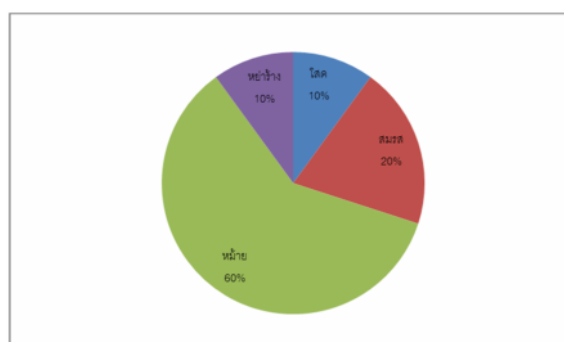
สมาชิก เลขที่	เพศ	อายุ	สถานภาพ	การระดับศึกษา	อาชีพ	โรค	ระยะเวลา ป่วย
๑	ช.	๓๑- ๔๐ ปี	โสด	ต่ำกว่ามัธยม	ทำนา	หัวใจ	๒ เดือน
๒	ญ.	๔๐ ขึ้นไป	สมรส	ต่ำกว่ามัธยม	แม่บ้าน	เบาหวาน	๑๐ ปี
๓	ญ.	๔๐ ขึ้นไป	หม้าย	ต่ำกว่ามัธยม	แม่บ้าน	ไม่ตอบ	ไม่ตอบ
๔	ญ.	๔๐ ขึ้นไป	หม้าย	ต่ำกว่ามัธยม	แม่บ้าน	เบาหวาน,หัวใจ ความดัน	๑๘ ปี
๕	ญ.	๔๐ ขึ้นไป	สมรส	ต่ำกว่าปริญญาตรี	แม่บ้าน	เบาหวาน, ความดัน	ไม่ตอบ
๖	ช.	๔๐ ขึ้นไป	หย่าร้าง	ต่ำกว่ามัธยม	ไม่ตอบ	ไม่ตอบ	ไม่ตอบ
๗	ญ.	๔๐ ขึ้นไป	หม้าย	ต่ำกว่ามัธยม	แม่บ้าน	หัวใจ	ไม่ตอบ
๘	ญ.	๔๐ ขึ้นไป	หม้าย	ต่ำกว่ามัธยม	แม่ครัว	เส้นเลือดสมองตีบ	๔ วัน
๙	ญ.	๔๐ ขึ้นไป	หม้าย	ต่ำกว่ามัธยม	แม่บ้าน	หัวใจ	๒๐ ปี
๑๐	ช.	๔๐ ขึ้นไป	หม้าย	ต่ำกว่ามัธยม	ประกอบ อาชีพ ส่วนตัว (ช่างซ่อม เครื่องยนต์)	หัวใจ, โรคกระเพาะ	๑๘ ปี

ตารางที่ ๔.๒ แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ เมื่อจำแนกเป็นรายกลุ่ม

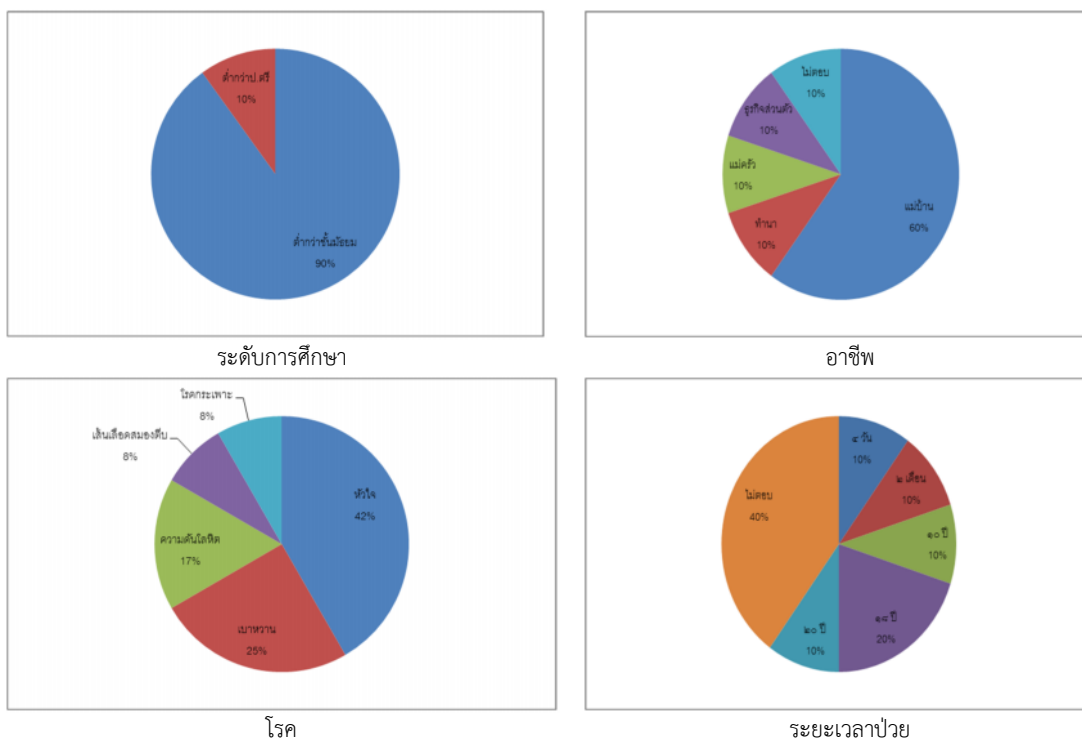
เพศ คน(%)	หญิง ๗ (๗๐%)			ชาย ๓ (๓๐%)		
อายุ คน(%)	ต่ำกว่า ๒๐ ปี -	๒๐- ๓๐ ปี -		๓๑- ๔๐ ปี ๑ (๑๐%)	๔๐ ปีขึ้นไป ๙ (๙๐%)	
สถานภาพ คน(%)	โสด ๑ (๑๐%)	สมรส ๒ (๒๐%)		หม้าย ๑ (๑๐%)	หย่าร้าง ๑ (๑๐%)	
ระดับการศึกษา คน(%)	ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษา ๙ (๙๐%)	ต่ำกว่าปริญญาตรี ๑ (๑๐%)		ปริญญาตรี/เทียบเท่า -	สูงกว่าปริญญาตรี -	
อาชีพ คน(%)	แม่บ้าน ๖ (๖๐%)	ทำนา ๑ (๑๐%)	แม่ครัว ๑ (๑๐%)	ธุรกิจส่วนตัว ๑ (๑๐%)	ไม่ตอบ ๑ (๑๐%)	
โรค คน(%)	หัวใจ ๕ (๕๐%)	เบาหวาน ๓ (๓๐%)	ความดันโลหิตสูง ๒ (๒๐%)	เส้นเลือดสมองตีบ ๑ (๑๐%)	โรคกระเพาะ ๑ (๑๐%)	
ระยะเวลาป่วย คน(%)	๔ วัน ๑ (๑๐%)	๒ เดือน ๑ (๑๐%)	๑๐ ปี ๑ (๑๐%)	๑๘ ปี ๒ (๒๐%)	๒๐ ปี ๑ (๑๐%)	ไม่ตอบ ๔ (๔๐%)

อายุ

สถานภาพ

จากตาราง ๔.๒ แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมชาติรักษาใจ เมื่อจำแนกเป็นรายกลุ่ม จำแนกตามเพศและอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ โรค และระยะเวลาป่วย พบว่า

ด้านเพศ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๗ คน คิดเป็น ร้อยละ ๗๐.๐ เพศชาย จำนวน ๓ คน คิดเป็น ร้อยละ ๓๐.๐ ตามลำดับ

ด้านอายุ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่ อายุ ๔๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๐ อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ตามลำดับ

ด้านสถานะ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นหม้าย จำนวน ๖ คน คิดเป็น ร้อยละ ๖๐.๐ มีสถานะสมรส จำนวน ๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๒๐.๐ มีสถานะโสด จำนวน ๑ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๐.๐ มีสถานะหย่าร้าง จำนวน ๑ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๐.๐ ตามลำดับ

ด้านระดับการศึกษา พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๙ คน คิดเป็น ร้อยละ ๙๐.๐ มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ตามลำดับ

ด้านอาชีพ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่มีอาชีพแม่บ้าน จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐ มีอาชีพทำนา จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ มีอาชีพแม่ครัว จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ไม่ตอบ จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ตามลำดับ

ด้านโรค พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคหัวใจ จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ ป่วยด้วยโรคเบาหวาน จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐ ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐ ป่วยด้วยโรคเส้นเลือดในสมองตีบ จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ป่วยด้วยโรคกระเพาะ จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ตามลำดับ

ด้านระยะเวลาป่วย พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่ผู้ป่วยที่มีระยะเวลาป่วย ๑๘ ปี จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐ ผู้ป่วยที่มีระยะเวลาป่วย ๒๐ ปี จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ผู้ป่วยที่มีระยะเวลาป่วย ๑๐ ปี จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ผู้ป่วยที่มีระยะเวลาป่วย ๒ เดือน จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ผู้ป่วยที่มีระยะเวลาป่วย ๔ วัน จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ผู้ป่วยที่ไม่ตอบระยะเวลาป่วย จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ ตามลำดับ

ตอนที่ ๒ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยแบบความสุขของคนไทยก่อนการและหลังให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย

ตารางที่ ๔.๓ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยแบบความสุขของคนไทยก่อนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ

ข้อที่	คำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑	ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต	๓.๖๐	๐.๘๔	มาก	๘
๒	ท่านรู้สึกสบายใจ	๓.๑๐	๐.๗๔	ปานกลาง	๑๒
๓	ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อทั้งการดำเนินชีวิตประจำวัน	๓.๑๐	๐.๗๔	ปานกลาง	๑๒
๔	ท่านรู้สึกผิดหวังในตัวเอง	๓.๐๐	๐.๙๔	ปานกลาง	๑๕
๕	ท่านรู้สึกว่าชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์	๓.๓๐	๐.๖๗	ปานกลาง	๑๑
๖	ท่านสามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่อยากจะแก้ไข (เมื่อมีปัญหา)	๓.๕๐	๐.๗๑	มาก	๙
๗	ท่านมั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น	๓.๑๐	๐.๗๔	ปานกลาง	๑๒
๘	ท่านมั่นใจที่จะเผชิญเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต	๓.๒๐	๐.๗๙	ปานกลาง	๑๐
๙	ท่านรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์	๓.๘๐	๐.๖๓	มาก	๗
๑๐	ท่านรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา	๔.๐๐	๐.๖๗	มาก	๔

ข้อที่	คำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑๑	ท่านให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส	๔.๑๐	๐.๕๗	มาก	๒
๑๒	ท่านรู้สึกภูมิใจในตนเอง	๓.๙๐	๐.๗๔	มาก	๖
๑๓	ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว	๔.๒๐	๐.๗๙	มาก	๑
๑๔	หากท่านป่วยหนัก ท่านเชื่อว่าครอบครัว จะดูแล ท่านเป็นอย่างดี	๔.๐๐	๑.๑๕	มาก	๔
๑๕	สมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อกัน	๔.๑๐	๐.๘๘	มาก	๒
รวม		๓.๖๐	๐.๗๗	มาก	

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า คะแนนเฉลี่ยแบบความสุขของคนไทยก่อนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมชาติรักษาใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย ๓.๖๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๗๗ เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๐ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ ๑ รองลงมา ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อกัน และท่านให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส เป็นอันดับที่ ๒ และข้อคำถาม ท่านรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา อยู่ในอันดับที่ ๔ ส่วนข้อคำถามที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านรู้สึกสบายใจ, ท่านรู้สึกผิดหวังในตัวเอง และท่านมั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากันที่ ๓.๑๐ ส่วนข้อคำถาม ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการดำเนินการดำเนินชีวิตประจำวัน ค่าเฉลี่ย ๓.๐๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๔ เป็นอันดับสุดท้าย ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยแบบความสุขของคนไทยหลังการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมชาติรักษาใจ

ข้อที่	แบบความสุขของคนไทย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑	ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต	๔.๔๐	๐.๕๒	มากที่สุด	๔
๒	ท่านรู้สึกสบายใจ	๔.๒๐	๐.๔๒	มาก	๘
๓	ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการดำเนินการดำเนินชีวิตประจำวัน	๒.๓๐	๐.๔๘	น้อย	๑๕
๔	ท่านรู้สึกผิดหวังในตัวเอง	๒.๖๐	๐.๗๐	น้อย	๑๓
๕	ท่านรู้สึกว่าชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์	๒.๖๐	๐.๗๐	น้อย	๑๓
๖	ท่านสามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะ	๓.๙๐	๐.๙๙		๑๐

ข้อที่	แบบความสุของคนไทย	X	S.D.	ระดับ	อันดับ
	แก้ไข (เมื่อมีปัญหา)			มาก	
๗	ท่านมั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น	๓.๙๐	๐.๗๔	ปานกลาง	๑๐
๘	ท่านมั่นใจที่จะเผชิญเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต	๓.๘๐	๐.๖๓	ปานกลาง	๑๒
๙	ท่านรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์	๔.๓๐	๐.๖๗	มากที่สุด	๖
๑๐	ท่านรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา	๔.๕๐	๐.๕๓	มากที่สุด	๒
๑๑	ท่านให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส	๔.๒๐	๐.๖๓	มาก	๘
๑๒	ท่านรู้สึกภูมิใจในตนเอง	๔.๕๐	๐.๕๓	มากที่สุด	๒
๑๓	ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว	๔.๔๐	๐.๗๐	มากที่สุด	๔
๑๔	หากท่านป่วยหนัก ท่านเชื่อว่าครอบครัว จะดูแลท่านเป็นอย่างดี	๔.๓๐	๐.๙๕	มากที่สุด	๖
๑๕	สมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อกัน	๔.๖๐	๐.๕๒	มากที่สุด	๑
รวม		๓.๙๐	๐.๖๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า คะแนนเฉลี่ยแบบความสุของคนไทยหลังการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย ๓.๙๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๕ เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า สมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อกัน มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๐ อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ ๑ รองลงมา ได้แก่ ท่านรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา และท่านรู้สึกภูมิใจในตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ ๒ และข้อคำถาม ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว, ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต ในระดับมากที่สุด อยู่ในอันดับที่ ๔ ส่วนข้อคำถามที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านรู้สึกผิดหวังในตัวเอง และท่านรู้สึกว่าชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากันที่ ๒.๖๐ ส่วนข้อคำถาม ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อทั้งกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ค่าเฉลี่ย ๒.๓๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๔๘ เป็นอันดับสุดท้าย ตามลำดับ

ผู้วิจัยต้องการทราบว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ ก่อนและหลัง มีความสุขแตกต่างกันโดยภาพรวมหรือไม่ อย่างไร

โดยนัยว่า “ความสุข” ประเมินจากค่าคะแนน แบบความสุขของคนไทยของกรมสุขภาพจิต ๑๕ ข้อ แต่ละข้อมีคะแนนสูงสุด ๕ คะแนน ดังนั้นจึงคิดเป็นคะแนนเต็มของ “ความสุข” เป็น ๔๕ คะแนน เมื่อจำแนกตามกลุ่มก่อนและหลังการทดลอง ปรากฏว่า

อาศัยตัวสถิติทดสอบ Paired Samples Test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขของกลุ่มก่อนและหลังการให้การศึกษา ซึ่งก่อนการใช้ตัวสถิตินี้ ต้องทราบก่อนว่าประชากรทั้งสองกลุ่มมีความแปรปรวนโดยภาพรวมแตกต่างกันหรือไม่

ในที่นี้ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๖๑ ซึ่ง ๐.๖๑ มากกว่า ๐.๐๕ ตกอยู่ในขอบเขตการปฏิเสธ H_0 กล่าวได้ว่า ประชากรทั้งสองกลุ่มมีความแปรปรวนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างผลปรากฏดังนี้

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแบบวัดความสุขของคนไทยก่อนและหลังการให้การศึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย

ตารางที่ ๔.๕ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแบบวัดความสุขของคนไทยก่อนและหลังการให้การศึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมชาติรักษาใจ

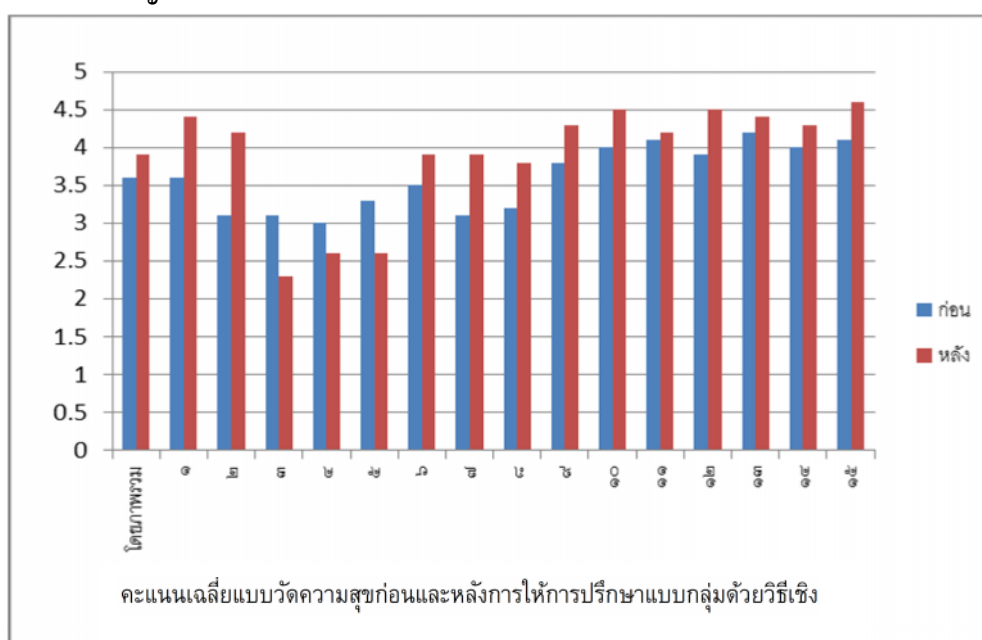
		จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน		
		N	$\bar{X}$	มาตรฐาน	t	P- Value
โดยภาพรวม	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๖๐	๐.๒๘	๓.๐๐	๐.๐๑**
	หลังทดลอง	๑๐	๓.๙๐	๐.๒๑		
ความสุขข้อที่ ๑	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๖๐	๐.๘๔	๒.๗๕	๐.๐๑**
	หลังทดลอง	๑๐	๔.๔๐	๐.๕๒		
ความสุขข้อที่ ๒	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๑๐	๐.๗๔	๓.๑๖	๐.๐๑**
	หลังทดลอง	๑๐	๔.๒๐	๐.๔๒		

ความสุขข้อที่ ๓	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๑๐	๐.๗๔		
	หลังทดลอง	๑๐	๒.๓๐	๐.๔๘	๒.๔๕	๐.๐๕*
ความสุขข้อที่ ๔	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๐๐	๐.๙๔		
	หลังทดลอง	๑๐	๒.๖๐	๐.๗๐	๑.๕๐	๐.๑๗
ความสุขข้อที่ ๕	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๓๐	๐.๖๗		
	หลังทดลอง	๑๐	๒.๖๐	๐.๗๐	๑.๙๑	๐.๐๙
ความสุขข้อที่ ๖	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๕๐	๐.๗๑		
	หลังทดลอง	๑๐	๓.๙๐	๐.๙๙	๑.๐๘	๐.๓๑
ความสุขข้อที่ ๗	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๑๐	๐.๗๔		
	หลังทดลอง	๑๐	๓.๙๐	๐.๗๔	๒.๒๓	๐.๐๕*
ความสุขข้อที่ ๘	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๒๐	๐.๗๙		
	หลังทดลอง	๑๐	๓.๘๐	๐.๖๓	๑.๙๖	๐.๐๘
ความสุขข้อที่ ๙	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๘๐	๐.๖๓		
	หลังทดลอง	๑๐	๔.๓๐	๐.๖๗	๒.๗๕	๐.๐๑**
ความสุขข้อที่ ๑๐	ก่อนทดลอง	๑๐	๔.๐๐	๐.๖๗		
	หลังทดลอง	๑๐	๔.๕๐	๐.๕๓	๑.๘๖	๐.๑๐

ความสุขข้อที่ ๑๑	ก่อนทดลอง	๑๐	๔.๑๐	๐.๕๗		
	หลังทดลอง	๑๐	๔.๒๐	๐.๖๓	๑.๘๖	๐.๑๐
ความสุขข้อที่ ๑๒	ก่อนทดลอง	๑๐	๓.๙๐	๐.๗๔		
	หลังทดลอง	๑๐	๔.๕๐	๐.๕๓	๒.๗๑	๐.๐๒*
ความสุขข้อที่ ๑๓	ก่อนทดลอง	๑๐	๔.๒๐	๐.๗๙		
	หลังทดลอง	๑๐	๔.๔๐	๐.๗๐	๐.๖๑	๐.๕๖
ความสุขข้อที่ ๑๔	ก่อนทดลอง	๑๐	๔.๐๐	๑.๑๕		
	หลังทดลอง	๑๐	๔.๓๐	๐.๙๕	๑.๔๑	๐.๑๙
ความสุขข้อที่ ๑๕	ก่อนทดลอง	๑๐	๔.๑๐	๐.๘๘		
	หลังทดลอง	๑๐	๔.๖๐	๐.๕๒	๒.๒๔	๐.๐๕*

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากการทดสอบทางสถิติโดยภาพรวม เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยโดยใช้แบบวัดความสุขของคนไทยของกรมสุขภาพจิต ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๐๑ ซึ่ง ๐.๐๑ น้อยกว่า ๐.๐๕ จึงปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความสุขก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า

ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๐๑ ซึ่ง ๐.๐๑ น้อยกว่า ๐.๐๕ จึงปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านรู้สึกสบายใจ พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๐๑ ซึ่ง ๐.๐๑ น้อยกว่า ๐.๐๕ จึงปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านรู้สึกสบายใจ ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อแ่ก้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๐๔ ซึ่ง ๐.๐๔ น้อยกว่า ๐.๐๕ จึงปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อแ่ก้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านรู้สึกผิดหวังในตัวเอง พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๑๗ ซึ่ง ๐.๑๗ มากกว่า ๐.๐๕ จึงไม่ปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านรู้สึกผิดหวังในตัวเอง ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านรู้สึกว่าชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์ พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๐๙ ซึ่ง ๐.๐๙ มากกว่า ๐.๐๕ จึงไม่ปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านรู้สึกว่าชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์ ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านสามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะแก้ไข (เมื่อมีปัญหา) พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๓๑ ซึ่ง ๐.๓๑

มากกว่า ๐.๐๕ จึงไม่ปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านสามารถทำใจยอมรับได้สำหรับ ปัญหาที่ยากจะแก้ไข (เมื่อมีปัญหา) ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านมั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้นพบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๐๕ จึง ปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านมั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับ ขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้ป่วย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านมั่นใจที่จะเผชิญเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๐๘ ซึ่ง ๐.๐๘ มากกว่า ๐.๐๕ จึงไม่ปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านมั่นใจที่จะเผชิญเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ไม่แตกต่าง กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๐๑ ซึ่ง ๐.๐๑ น้อยกว่า ๐.๐๕ จึงปฏิเสธ H_0 กล่าวอีก นัยหนึ่ง คือความสุข ด้านรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม ด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๑๐ ซึ่ง ๐.๑๐ มากกว่า ๐.๐๕ จึงไม่ ปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา ก่อนและ หลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยไม่แตกต่างกัน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาสด พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๑๐ ซึ่ง ๐.๑๐ มากกว่า ๐.๐๕ จึงไม่ปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาสด ก่อนและหลังการให้การ ปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ

ท่านรู้สึกภูมิใจในตนเอง พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๐๒ ซึ่ง ๐.๐๒ น้อยกว่า ๐.๐๕ จึงปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัย หนึ่ง คือความสุข ด้านรู้สึกภูมิใจในตนเอง ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๕๖ ซึ่ง ๐.๕๖ มากกว่า ๐.๐๕ จึงไม่ปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว ก่อนและหลัง การให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

หากท่านป่วยหนัก ท่านเชื่อว่าครอบครัว จะดูแลท่านเป็นอย่างดี พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๑๙ ซึ่ง ๐.๑๙ มากกว่า ๐.๐๕ จึงไม่ปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านท่านป่วยหนัก ท่านเชื่อว่าครอบครัว จะดูแลท่านเป็นอย่างดี ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อกัน พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธ H_0 กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความสุข ด้านสมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อกัน ก่อนและหลังการให้การปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๔.๒ วิเคราะห์ผลการปรึกษาแบบกลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ

ตารางที่ ๔.๕ วิเคราะห์กิจกรรม กระบวนการ สังเกต/การประเมิน ในการให้การปรึกษาแบบ กลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ

ตารางวิเคราะห์ กิจกรรม กระบวนการ สังเกต/การประเมิน ในการให้การปรึกษาแบบ
กลุ่มด้วยวิธีเชิงพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ภายใต้โครงการคลินิกธรรมะรักษาใจ

กิจกรรม	กระบวนการ	สังเกต/การประเมินผล
วันที่ ๑ ของกิจกรรม การเรียนรู้ความทุกข์ตาม หลักอริยสัจ ๔ อย่างเข้าใจ - แนะนำตัวและกลุ่ม - แนะนำเรื่องราวความเป็นมา - สังเกตความตั้งใจ ของ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้านมีสติ	- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ความสนใจในการทำกิจกรรม เป็นอย่างดี โดยร่วมทำกิจกรรมอย่างตั้งใจ เปิดใจที่จะเรียนรู้อย่างน้อย ๓ คน รู้สึกภูมิใจว่าเป็นบุญอย่างยิ่ง ๒ คน แม้หมอให้กลับแล้วก็ขออยู่ต่อ เพื่อร่วมกิจกรรม - ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๑๐ คน เจริญอนุสติได้สมาทานศีล ๕ ได้ดี ทำกายานุสติ ๘ ท่านทำ	สังเกตเห็นว่าทุกคนให้ความสนใจในการรับเอกสารเป็นอย่างดี ข้อไหนที่ไม่เข้าใจก็จะถามบางท่านแม้ว่าเขียนหนังสือไม่ได้ด้วยอาการป่วยก็จะบอกด้วยอาการที่รู้สึกเป็นกังวลจากสีหน้าที่อึดอัด แต่เมื่อบอกว่าไม่

ระลึกไว้ในใจในการ เจริญพุทธา นุสติ ธรรมานุสติ สังฆานุสติ สีลานุสติ ด้านมัสติระลึกรู้กาย ในการเจริญ กายานุสติ - สังเกตความเข้าใจการดูสื่อ เรื่องความทุกข์ สำรวจทุกข์ ตามเอกสาร - สังเกตสัมพันธภาพระหว่าง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้ ดำเนินกิจกรรม	ตามได้ดี ๒ ท่าน แขนอ่อนกำลังยกแขนไม่ขึ้น แต่ก็ทำเท่าที่ทำได้ - ทุกคนตั้งใจดูสื่อความทุกข์ของผู้ป่วย มีความ เข้าใจและสามารถสำรวจทุกข์ของตนเองได้ ด้วยตนเอง จากเอกสารหลุมแห่งความทุกข์ - ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เปิดใจทำความรู้จักซึ่งกัน และกันเป็นอย่างดี ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน สนทนาในเรื่องความทุกข์เพื่อและเปลี่ยนกันได้	เป็นไรเดียวให้พยาบาลช่วยก็ใช้ การสำภาษณ์แล้วเจ้าหน้าที่ พยาบาลก็ช่วยเขียนผู้ป่วยรู้สึก สบายใจจากสีหน้าที่ผ่อนคลาย สังเกตจากการสวดมนต์ ทุกคนมี ความตั้งใจจากเสียงสวดที่ตั้ง อย่างรู้สึกได้ถึงความสงบภายใน ไม่มีการคุย แม้ผู้ที่อ่านหนังสือ ไม่ได้แต่ก็สวดได้เพราะเป็นวิถี ชีวิตที่คุ้นเคยด้วยความสงบและ เคารพ
ช่วงที่ ๒ ๒๒ ก.พ.๒๕๕๕ กิจกรรม..... - ความตั้งใจที่จะให้คลายทุกข์ ด้วยหลักธรรมสำหรับผู้ป่วย - เรียนรู้การยึดมั่นในขันธ ๕ เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ - การยึดมั่นในรูป เวทนา ความรู้สึก สัญญา ความจำได้ หมายรู้ สังขาร การ จินตนาการ วิญญาณ การรู้ อารมณ์ ทำให้เกิดทุกข์	การสร้างสัมพันธภาพ การเจียบและฟัง การ สะท้อนความรู้สึก การตั้งคำถาม การทำให้ กระจ่าง การสรุปความ การยอมรับ และการ ให้กำลังใจ - ร่วมกันสรุปความทุกข์ - แผ่เมตตาจิต รับพร - ฝากกิจกรรมเจริญสติ(ทำกายบริหาร,ไหว้ พระ,สวดมนต์,ทบทวนศีล,แผ่เมตตา,ทำสมาธิ ,ให้ระลึกว่าทุกข์มีสาเหตุหรือไม่) - สร้างพลังใจด้วยการจับมือและกล่าว ขอบคุณในบุญกุศลของกันและกัน - ลาพระรัตนตรัย กลับอย่างมีสติ	-สังเกตได้ว่าทุกคนร่วมกัน ถ่ายทอดและสนทนา รับฟัง ประสบการณ์การดูสื่อความทุกข์ เรื่องบัวตอนต้น แก่กันในกลุ่ม อย่างตั้งใจ -ร่วมกันสรุปกิจกรรมประจำวัน อย่างตั้งใจ -เวลาที่เรายู่คนเดียวมักจะคิด ฟุ้งซ่าน ไม่เป็นประโยชน์ไม่ทำให้ หายเพราะไม่ใช่หมอ และทำให้ เกิดโทษ -เราเบี่ยงเบนสติความรู้สึกไปอยู่ กับกายที่เคลื่อนไหวได้ เมื่อ ใจ ของเรายังรับรู้ได้ แม้ว่ากายนี้ยัง ไม่สมบูรณ์เพราะกายนี้กำลัง ซ่อมแซมบางอย่างเพราะความ เจ็บป่วยนี้ แต่ส่วนอื่นเรายังรับรู้ ได้
วันที่ ๒ ของกิจกรรม การเรียนรู้ทุกข์สมุทัยสัง อย่างเข้าใจ มัสติระลึกรู้ใจ - ให้อาหาร สวดรัตนคุณ เจริญ	- แนะนำตัวและบอกชื่อเพื่อนที่จำได้ - แนะนำเรื่องสืบเนื่องจากทุกข์ที่ผ่านมา - ทบทวนการบ้าน - เรียนรู้เรื่องกรรมคือการกระทำทั้งปวงเป็น เหตุให้เกิดผลคือทุกข์และสุข	วันนี้ทุกคนมีหน้าตาสดใสกว่าวัน แรก ทุกคนทักทายกันด้วยอาการ คุ้นเคยกันมากขึ้น แสดงความ ห่วงใยด้วยคำว่า เป็นอย่างไรกัน บ้างวันนี้ใครลืมอะไรบ้างไหม?

พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ - รับศีล เจริญศีลानุสสติ มีสติระลึกกาย - ทำกายบริหาร กายานุสสติ - การรับรู้เหตุเกิดทุกข์ใน ทุกขนิโรธ - เรียนรู้กรรมและปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิดในความดับ	- ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิดในความดับ ทุกสิ่ง มีเหตุจึงมีผล คือความ ทุกข์มีเหตุมาจากกรรมที่ไม่ดี ฉะนั้น เมื่อปรารถนาความสุขก็ต้อง ทำกรรมดีซึ่งเป็นเหตุแห่งความสุข - ดูสื่อเหตุเกิดทุกข์เรื่องกรรม - สะท้อนเหตุเกิดทุกข์ในตน “รู้เขา รู้เรา” - แนะนำกติกาในการสนทนา - สนทนาธรรมกลุ่มร่วมกันคลี่เหตุเกิดทุกข์ - ลาพระรัตนตรัย กลับอย่างมีสติ	-ทุกคนร่วมกันถ่ายทอดและสนทนา รับฟังประสบการณ์ สาเหตุเกิดทุกข์(ทุกข์สมุทัยสัง) กันในกลุ่มอย่างตั้งใจ -ความทุกข์ของเราคืออะไรในขณะนี้ ทุกคนก็บอกว่าความเจ็บป่วยของเรา หลังจากได้ชมวีดิทัศน์ และสรุปว่าเกิดจากกรรมกรรมในอดีต กรรมปัจจุบัน และกรรมพันธุ์ เป็นกรรมของแต่ละบุคคล
วันที่ ๓ ของกิจกรรม การเรียนรู้ทุกข์สมุทฺยนิโรธ สัจอย่างเข้าใจ มีสติระลึกใจ - ไหว้พระ สวดรัตนคุณ เจริญ พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ - รับศีล เจริญศีลानุสสติ มีสติระลึกกาย - ทำกายบริหาร กายานุสสติ - การรับรู้ความดับทุกข์เรียนรู้ ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายดับและ โพชฌงค์ ๗	แนะนำตัวด้วยการบอกความประทับใจเพื่อนคนไหน - แนะนำเรื่องสืบเนื่องจากครั้งที่ผ่านมา - ทบทวนการบ้าน - เรื่องปฏิจจสมุปบาทฝ่ายดับ - ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายดับ ทุกสิ่งมีเกิดย่อมมีดับ คือความ ทุกข์เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป ตามกฎของไตรลักษณ์ ฉะนั้น ความสุขย่อมเกิดขึ้นมาแทน เราจะมีใจว่างมองเห็นสุขนั้นหรือไม่ - หลักโพชฌงค์ ๗ คือ สติ อยู่กับความจริง, อัมมวชิระ รู้ธรรมเสริมใจ, วิริยะ เพียรดูแลรักษากายใจ, ปิติ มองโลกในแง่ดี, ปัสสัทธิ หางานให้ใจทำ, สมาธิ ตั้งใจอย่างมีเป้าหมาย, อุเบกขา วางอารมณ์ไม่มองโลกในแง่ร้าย - ดูสื่อความดับทุกข์เรื่องทุกปัญหามีทางแก้ .....(อ.กำพล ทองบุญน่ม) - สะท้อนความดับทุกข์ในตน - แนะนำกติกาในการสนทนา	-ทุกคนร่วมกันถ่ายทอดและสนทนา รับฟังประสบการณ์เรื่องแนวทางแก้ไขทุกข์(ทุกข์สมุทฺยนิโรธสัจ)แก่กันในกลุ่มอย่างตั้งใจ -ต่อไปเรามาย้อนดูตัวเราว่าความเจ็บป่วยเรามีสาเหตุมาจากอะไร และสรุปว่าเกิดจากอะไรบ้าง เกิดจากกรรมพันธุ์ การทำของเราเอง โรคกรรมโรคเวร ความเครียดนะ แต่ความทุกข์ของเราย่อมมีทางแก้ไขเสมอ ทุกคนตั้งใจฟัง และร่วมแบ่งปันประสบการณ์อย่างเคารพ บ้างบอกว่าถ้าเรารู้สาเหตุของความทุกข์ของเราซึ่งเราเท่านั้นที่รู้ เมื่อเรามีใจสงบเราก็ก่เกิดปัญญามองเห็นหนทางแก้ไขความทุกข์ของเราได้ ใช่เหมือนเรื่อง อ.กำพลที่เราดูท่านก็พบหนทางแก้ไขได้ -ร่วมกันสรุปกิจกรรมประจำวันอย่างตั้งใจ

วันที่ ๔ ของกิจกรรม การเรียนรู้มรรคสี่อย่าง เข้าใจ มีสติระลึกหัวใจ - ไหว้พระ สวดรัตนคุณเจริญ พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ - รับศีล เจริญศีลानุสสติ มีสติ ระลึกกาย - ทำกายบริหาร กายานุสสติ - การรับรู้วิธีดับทุกข์ด้วย มรรค ๘ โพชฌงค์ ๗	แนะนำตัวด้วยการบอกอาหารที่ทานมื้อล่าสุด - แนะนำเรื่องสืบเนื่องจากครั้งที่ผ่านมา - ทบทวนการบ้าน - วิธีดับทุกข์ด้วยโพชฌงค์ ๗ ตามมรรค ๘ - เห็นว่าโพชฌงค์ ๗ เป็นประโยชน์ ควรคิด ควร สนทนา ควรฝึกฝน ควรประพฤติ ควร พากเพียร ควรใส่ใจ ควรมุ่งมั่น - แนะนำกติกาในการสนทนา - สนทนาธรรมกลุ่มร่วมกันคสวิธีดับทุกข์ - การสร้างสัมพันธภาพ การเงี่ยและฟัง การ สะท้อนความรู้สึก การตั้งคำถาม การทำให้ กระจำง การสรุปความ การยอมรับ และการ ให้กำลังใจ - ร่วมกันสรุปวิธีดับทุกข์ - แม่เมตตาจิต รับพร	- ทุกคนได้เห็นกระบวนการอัน เป็นมรรควิธีในการแก้ไขทุกข์ของ ตนและเห็นคุณค่าในตัวเอง - ทุกคนร่วมกันถ่ายทอดและ สนทนา รับฟังประสบการณ์กัน ในกลุ่มอย่างตั้งใจ - แต่ก่อนก็ท้อเดี๋ยวนี้ไม่ท้อแล้ว - คิดแล้วลงแล้วอะไรมันจะเกิด มันก็ต้องเกิด - แสดงให้เห็นว่าทุกคนเป็นอิสระ ทางใจแล้วปล่อยวางและพร้อมที่ จะเผชิญทุกสิ่งได้แล้วในระดับ หนึ่งตามพื้นฐานธรรมของตนๆ - เป็นพัฒนาการของชีวิตงดงาม และเบิกบานดีตามศักยภาพของ ตน - ร่วมกันสรุปกิจกรรมประจำวัน อย่างตั้งใจ
วันที่ ๕ ของกิจกรรม การเรียนรู้สภาพทุกข์ตาม เป็นจริงและการเข้าใจชีวิต มีสติระลึกหัวใจ - ไหว้พระ สวดรัตนคุณ เจริญ พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ - รับศีล เจริญศีลानุสสติ มีสติ ระลึกกาย - ทำกายบริหาร กายานุสสติ - การรับรู้สภาพทุกข์ตามเป็น จริงและความจริงของชีวิต	- แนะนำเรื่องสืบเนื่องจากครั้งที่ผ่านมา - ทบทวน - แนะนำเรื่องสภาพทุกข์ตามเป็นจริงและ ความจริงของชีวิต - สนทนาธรรมกลุ่มร่วมทำความเข้าใจสภาพ ทุกข์ตามเป็นจริงและความจริงของชีวิต - ร่วมกันสรุปความเข้าใจสภาพทุกข์ตามเป็น จริงและความจริงของชีวิต - กิจกรรมในทุกขยังมีสุขมากมาย - เรียนรู้การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและ คุณค่าแห่งตนที่จะเป็นที่พึ่งของผู้อื่นต่อไป - ตักบาตรความทุกข์ - ขอขมาพระรัตนตรัยและผู้มีพระคุณ - ขออโหสิกรรมต่อเจ้ากรรมนายเวร - ร่วมกันสวดโพชฌงค์ปริตรแล้วผูกข้อมือให้	- สังเกตได้ว่าทุกคนร่วมกัน ถ่ายทอดและสนทนา รับฟัง ประสบการณ์การดูสื่อความทุกข์ เรื่องบาดบอดัน แก่กันในกลุ่ม อย่างตั้งใจ - ร่วมกันสรุปกิจกรรมตลอดทั้ง ๕ วัน อย่างตั้งใจ - ทุกคนร่วมกันดับทุกข์ด้วยการ สวดโพชฌงค์ปริตร เสร็จแล้วผูก ข้อมือให้ และให้แต่ละคนผูก ข้อมือให้แกกันและกัน - ทุกคนรู้สึกได้ปลดปล่อยทางใจ สังเกตจากหน้าตาที่เบิกบานไม่ หดหู่ ผ่อนคลาย ยายเบรื่องบอก ว่าหมดแล้วความทุกข์กายทุกข์

	กำลังใจแก่กันและกัน - กล่าวอนุโมทนาขอบคุณ - เจริญปณฺญานุสสติ แผ่เมตตา รับพร - รับของที่ระลึก - ลาพระรัตนตรัย กลับอย่างมีสติ จบกิจกรรม ด้วยใจเป็นสุข	ใจวันนี้ได้ใส่บาตรไปแล้ว หมดแล้วพูดด้วยอาการหัวเราะ ยิ้มแย้ม ยายจำรูปบอกว่าใส่ บาตรไปแล้วนะไม่ทุกข์แล้ว ไม่สบายใจก็สวดมนต์ก็รู้สึก สบายใจวันนี้ไม่ใช่ออกซิเจนแล้ว หายใจได้เองแล้ว

**ตาราง ๔.๖ พัฒนาการคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยผู้เข้าร่วมกิจกรรม รพ.วชิระ ตามหลักภาวนา ๔ คือ
ด้านกาย ศีล(สังคม) จิต(อารมณ์) ปัญญา**

จากผู้ป่วยที่เข้ามาด้วยอาการที่ไม่สดใสใบหน้าเศร้าหมองเต็มไปด้วยความทุกข์สละภาพ
ร่างกายที่แทบจะไม่มีกำลังและจิตใจที่ย่ำแย่สิ้นหวังหมดกำลังใจเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงพุทธทำให้มี
พัฒนาการในแต่ละด้านตามหลักภาวนา ๔ ดังนี้

กิจกรรมวันที่ ๑

กิจกรรม วันที่ ๑	พัฒนาการด้าน ร่างกาย	พัฒนาการด้านศีล (สังคม)	พัฒนาการด้านจิต (อารมณ์)	พัฒนาการด้าน ปัญญา(เข้าใจชีวิต)
ขั้นเริ่มต้นเจริญ อนุสสติ ไหว้พระ รับ ศีล สวดมนต์ ทำ สมาธิ กายบริหาร แผ่เมตตา	ทุกคนสามารถไหว้ พระกล่าวคำบูชา พระรัตนตรัย สมาทานศีล แผ่ เมตตา ฟังตามและ ว่าไป พร้อมกันได้ ทำกายบริหารได้ ตามศักยภาพของตน เช่นบางคนบอกว่า ยกไม่ไหวแขนไม่มี แรง	ทุกคนปรับตัวอยู่ ร่วมกันในการทำ กิจกรรมได้ตาม ความเหมาะสม เช่นสวดตามไม่ทันก็ ช่วยบอก บางท่าน เข้าห้องน้ำบ่อยก็ สลับที่ให้อยู่ใกล้ ห้องน้ำ ถ้ามก้นบ้าง เพราะความแปลก ของกิจกรรมที่ไม่เคย	มีความตั้งใจในการ สวดมนต์ ทำ กิจกรรมสังเกตจาก เสียงในการสวดดัง พอประมาณ แม้อ่าน หนังสือไม่สะดวกแต่ ก็สวดตามได้เพราะ เป็นวิถีชีวิตของชาว พุทธแม้แต่การทำ กายบริหารบางท่าน แขนอ่อนกำลัง ก็ ตั้งใจยกขึ้นแล้วบอก ว่ายกสูงได้แค่นี้ซึ่ง บอกถึงความตั้งใจ	มีการเรียนรู้จาก คำแนะนำว่าการ เจริญอนุสสติได้กุศล มาก เป็นบุญ จาก บางท่านบอกว่าเป็น โชคที่ได้รู้อะไรดีๆ แบบนี้

-ขั้นสนทนาการให้คำปรึกษาเชิงพุทธตามหลัก ทุกข์สัจทุกข์มีไว้กำหนดรู้ดูสื่อ บัวตอนต้น ถอดบทเรียนสนทนาTIRสำรวจทุกข์ของตน รู้ทุกข์ทั้งกายและใจ	เมื่อดูสื่อเรื่องบัวตอนต้นทุกคนพยายามดูสื่อ แม้บางคนบอกว่าตามองไม่ค่อยเห็นก็ชวนให้สลับที่ แต่ก็พยายามที่จะฟังให้เข้าใจ เมื่อสะท้อนจากสื่อ ทุกคนสามารถถ่ายทอดความทุกข์ของตน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้ ที่รับฟังก็ฟังด้วยอาการที่สงบ	ทุกคนดูสื่อโดยที่ไม่ลุกไม่รบกวนกันและกันบางคนหนาวก็รอให้สื่อจบจึงขออนุญาตเบาแอร์ผู้นำกลุ่มจึงให้สลับที่แล้วเบาแอร์แล้วอนุญาตให้เข้าห้องน้ำเพื่อผ่อนคลายให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดความทุกข์ของตนบางบอกว่าทุกข์เพราะพูดไม่ชัดบ้าง ขาไม่มีแรงบ้างหายใจไม่สะดวกบ้างลืมยาพ่นได้ลื่นก็ช่วยเรียกพยาบาลให้เอามาให้	ทุกคนตั้งใจดูสื่อเมื่อถอดบทเรียนพบว่าหลายคนมีความรู้สึกเห็นใจผู้เจ็บป่วยในสื่อ แล้วสะท้อนความรู้สึกของตนเองเช่นเวลาเจ็บป่วยมันทุกข์ทั้งกายทุกข์ทั้งใจนะบ้างใครไม่เป็นไม่รู้หรือบ้างชีวิตฉันมันบาปหนาตาพระไว้คิดแล้วรู้สึกทุกข์ใจบ้าง เกิดความกังวลและเครียดเพราะไม่ทราบว่าเป็นโรคอะไรบางท่านต้องเสียสละออกซิเจนก็ยับยั้งให้ตรงกับจุดซึ่งเป็นความเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่ม	จากการสนทนาพบว่าหลายคนเห็นว่าตนมีความทุกข์กายและทุกข์ใจเข้าใจได้ว่าทุกข์กายมีการเจ็บป่วยของตนเช่นแต่ละคนบอกว่าป่วยหลายโรค มีหัวใจ เส้นเลือดสมองตีบบ้าง หัวใจเบาหวาน ความดันปวดหลังบ้างเข้าใจได้ว่าทุกข์ใจมีความเครียดบ้างน้อยใจบ้างเบื่อบ้างเช่นบางคนบอกว่ามันรู้สึกเป็นภาระของลูกหลานเลยไม่สบายใจบ้าง จะตายมันก็ไม่ตายเสียทีก็ทำให้เราไม่สบายใจอยู่อย่างนี้
การบ้าน	ฝึกเจริญสติทำกายบริหาร ไหว้พระ สวดมนต์	อยู่ร่วมกันด้วยศีล ๕	อยู่ด้วยใจที่เอื้อเพื่อคือเมตตาอนสมมติแผ่เมตตาให้อภัย	สำรวจหาสาเหตุแห่งความทุกข์

กิจกรรมวันที่ ๒

กิจกรรม วันที่ ๒	พัฒนาการด้านร่างกาย	พัฒนาการด้านศีล (สังคัม)	พัฒนาการด้านจิต (อารมณ)	พัฒนาการด้านปัญญา(เข้าใจชีวิต)
-ขั้นเริ่มต้นเจริญอนุสติ ไหว้พระ รับศีล สวดมนต์ ทำสมาธิ	ทุกคนมีความพยายาม ไหว้พระ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย	ทุกคนปรับตัวอยู่ ร่วมกันในการทำกิจกรรมได้ตามความ	มีความตั้งใจในการสวดมนต์ ทำกิจกรรมสังเกตจากเสียงในการ	มีการเรียนรู้จากคำแนะนำว่าการเจริญอนุสติได้กุศลมาก

การบริหาร แม่เมตตา	สมาทานศีล แม่เมตตาได้พร้อมกันมากขึ้น สังเกตจากเสียงที่ดังขึ้น ทำการบริหารได้ตามศักยภาพเช่นบางคนบอกว่ายากไม่ไหวพยายามใช้แขนอีกข้างช่วยพยุง ใบหน้าสดใสขึ้น	เหมาะสม เช่นสวดตามไม่ทันก็ช่วยบอก บางท่านขอยูโกล์ ห้องน้ำเพราะเข้าบ่อย บ่อย ไม่ค่อยสวดแทรก ในระหว่างสวดมนต์ เมื่อมีคำถามว่าใครลืมอะไรบ้าง บางท่าน บอกว่าลืมยาพ่น พยาบาลก็อาสาไปเอามาให้ ทักทายกันตามสมควร	สวดดังมากขึ้น แม้ อ่านหนังสือไม่สะดวก แต่ก็สวดตามได้เพราะ เป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ บางท่านยังไม่ได้บท สวดจึงขอบทสวดซึ่ง เห็นถึงความใส่ใจ แม้แต่การทำกาย บริหารบางท่านแขน อ่อนกำลัง ก็ตั้งใจ ยกขึ้นถึงไม่ขึ้นก็ตั้งใจ ยกถึง ๒ ๓ ครั้ง ซึ่ง บอกถึงความตั้งใจ บางท่านรับการตรวจ เวลาบ่ายก็ไปขอ เปลี่ยนเป็นเช้า	เป็นบุญ จากบางท่าน บอกว่าทำแล้วทำให้ใจ สงบ สบายใจ ลืมว่า ตัวเองป่วยอยู่ ลืม ความทุกข์ใจไปได้ ชั่วขณะ เวลากลางคืน นอนไม่หลับก็ได้สวด มนต์จนหลับไป เมื่อไหร่ไม่รู้ เข้าใจว่าการรักษาศีล เป็นบุญที่ได้ทุกวัน ทุกเวลา
-ขั้นสนทนาการให้ คำปรึกษาเชิงพุทธ ตามหลัก ทุกขสมุทัย สัง สมุทัยมีไว้ให้ละวาง ดูสื่อ กรรมลิขิต ถอด บทเรียน สนทนาTIR สำรวจสาเหตุทุกข์ของ ตน รู้ว่าการยึดมั่นขั้น ๕ ทำให้เกิดทุกข์	เมื่อดูสื่อเรื่องกรรม ลิขิตทุกคนพยายามดู สื่อ แม้บางคนบอกว่า ตา มองไม่ค่อยเห็นก็ชวน ให้สลับที่ แต่ก็ พยายามที่จะฟังให้ เข้าใจ เมื่อสะท้อน จากสื่อ ทุกคน สามารถถ่ายทอดการ กระทำที่เป็นกรรม ของตนแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในกลุ่ม ร่วมกันได้ ที่รับฟังก็ ฟังด้วยอาการที่สงบ	ทุกคนดูสื่อโดยที่ไม่ลูก ไม่รบกวนกันและกัน บางคนหนาวก็รอให้ สื่อจบจึงวันนี้เอบแอร์ แล้วผู้นำกลุ่มจัดให้นั่ง ตามที่สมควรแล้ว ถามว่าดีไหม ทุกคน บอกว่าดีแล้วจึง อนุญาตให้เข้าห้องน้ำ เพื่อผ่อนคลายจากนั้น ทุกคนให้ความร่วมมือ ในการถ่ายทอดสาเหตุ เกิดทุกข์ของตนบาง บางท่านบอกว่าชีวิต บางครั้งก็ฆ่าสัตว์บ้าง พุดมสาบ้างที่เป็น โรคหัวใจเพราะสูบ	ทุกคนตั้งใจดูสื่อเมื่อ ถอดบทเรียนพบว่า หลายคนมีความรู้สึก ว่าคนเราหนีไม่พ้น กรรมนะ แล้วสะท้อน ความรู้สึกของตนเอง เช่นเวลาเจ็บป่วยมัน ทุกข์ทั้งกายทุกข์ทั้งใจ นะบ้างใครไม่เป็นไม่รู้ หรือบ้างชีวิตอันมัน บาปหนาตาพระไว้คิด แล้วรู้สึกทุกข์ใจบ้าง เกิดความกังวลและ เครียดเพราะไม่ทราบ ว่าเป็นโรคอะไรบ้าง บอกว่าทุกข์พูดไม่ชัด บ้าง ขาไม่มีแรง	จากการสนทนาพบว่า หลายคนเห็นว่าตนมี ความทุกข์กายและ ทุกข์ใจ เข้าใจได้ว่าทุกข์กายมี การเจ็บป่วยของตน เช่นแต่ละคนบอกว่า ป่วยหลายโรค มีหัวใจ เส้นเลือดสมองตีบบ้าง หัวใจ เบาหวาน ความ ดัน ปวดหลังบ้าง เข้าใจได้ว่าทุกข์ใจมี ความเครียดบ้าง น้อยใจบ้างเบื่อบ้าง เช่นบางคนบอกว่ามัน รู้สึกเป็นภาระของ ลูกหลานเลยไม่สบาย

		บุหรีมากคือศีลข้อ ๕	หายใจไม่สะดวกบ้าง	ใจบ้าง จะตายมันก็ไม่ตายเสียทีก็ทำให้เราไม่สบายใจอยู่อย่างนี้
การบ้าน	ฝึกเจริญสติทำกายบริหาร ไหว้พระ สวดมนต์	อยู่ร่วมกันด้วยศีล ๕	อยู่ด้วยใจที่เื้อเพื่อคือเมตตานอนสมาธิแผ่เมตตาให้อภัย	สำรวจหาแนวทางแห่งความดับทุกข์

กิจกรรมวันที่ ๓

กิจกรรม วันที่ ๓	พัฒนาการด้าน ร่างกาย	พัฒนาการด้านศีล (สังคัม)	พัฒนาการด้านจิต (อารมณ)	พัฒนาการด้าน ปัญญา(เข้าใจชีวิต)
-ขั้นเริ่มต้นเจริญ อนุสสติ ไหว้พระ รับ ศีล สวดมนต์ ทำ สมาธิ กายบริหาร แผ่เมตตา	ทุกคนมีความ พยายามไหว้พระ กล่าวคำบูชาพระ รัตนตรัย สมาทาน ศีล แผ่เมตตา ได้ พร้อมกันมากขึ้น ด้วยใบหน้าสดใสขึ้น สังเกตจากเสียงที่ดัง ขึ้น ทำกายบริหาร ได้ตามศักยภาพเช่น ไม่บอกว่ายกไม่ไหว ซึ่งก็ยังไม่พยายามใช้ แขนอีกข้างช่วยพยุง บางคนบอกว่าปวด หลัง พยายามหา หมอนหนุนให้จึง บอกว่าอยู่ได้ บางคนเคยใช้ ออกซิเจนวันนี้ไม่ใช่ แต่นำมาด้วยเพื่อไว้	ทุกคนปรับตัวอยู่ ร่วมกันในการทำ กิจกรรมได้ตาม ความเหมาะสม ดูแล พุงกันมา เข็นรถ พากันมา ทักทายกัน อย่างสนิทด้วย รอยยิ้มอันเป็นสุข มารอเพื่อทำ กิจกรรม เช่นสวด มนต์เสียงดังขึ้น พร้อมกันมากขึ้น บางท่านช่วยพยุง เพื่อนลุกขึ้นเพื่อ ห้องน้ำ ไม่ค่อย สอດแทรกใน ระหว่างสวดมนต์ เมื่อมีคำถามว่าใคร ลืมอะไรบ้าง บาง ท่านบอกว่าที่ลืมยา ฟันช่วยเตือนก่อน	มีความตั้งใจในการ สวดมนต์ ทำ กิจกรรมสังเกตจาก เสียงในการสวดดัง มากขึ้น แม้อ่าน หนังสือไม่สะดวกแต่ ก็สวดตามได้เพราะ เป็นวิถีชีวิตของชาว พุทธบางท่านเห็นถึง ความใส่ใจ ช่วยถาม ว่าใครยังไม่ได้บท สวดบ้างจึงส่งบท สวดให้ การทำกาย บริหารบางท่านแขน อ่อนกำลัง ก็ตั้งใจ ยกขึ้นถึงไม่ขึ้นก็ตั้ง ใจยกถึง ๒ ๓ ครั้ง แล้วบอกว่าวันนี้ยก ได้นาน ซึ่งบอกถึง ความตั้งใจ บางท่าน รับการตรวจเวลา	มีการเรียนรู้จากคำ แนะนำว่าการเจริญ อนุสสติได้กุศลมาก รักษาศีล เป็นบุญ จากบางท่านบอกว่า ทำแล้วทำให้ใจสงบ สบายใจ เวลานี้ไม่ เครียดละมันจะพูด ไม่ได้ไม่เป็นไร เตียว มันคงดีขึ้น พอมัน เริ่มคิดมันมีสติจึง สวดมนต์แผ่เมตตา มันก็หายไป บางคน เข้าใจว่าการรักษา ศีลเป็นบุญที่ทำได้ ทุกวันทุกเวลาบอก ว่ามันรู้สึกได้ศีล บริสุทธิ์จริงๆนะ

		ออกมาแล้วทักทาย กันตามสมควร	เข้าได้บอกหมอว่า ขอให้ทันเที่ยงนะ เพราะไม่อยากขาด ทำกิจกรรมกับพระ เวลาทำสมาธิทำ อย่างตั้งใจมันสบาย ใจจริงๆ	
-ขึ้นสนทนการให้ คำปรึกษาเชิงพุทธ ตามหลัก ทุกขนิโรธสัง ทุกขนิโรธสังมิวัให้ กระทำให้แจ้ง (เกิดขึ้น) ดูสื่อ อ.กำพล ถอดบทเรียน สนทนาTIR สำรวจแนวทางแก้ไข ทุกข์ของตน รู้ หลักปฏิจาสัมปบาท ทั้งฝ่ายเกิดและดับ ทุกข์	เมื่อดูสื่อเรื่องแม่ พิการก็ปฏิบัติธรรม ได้ อ.กำพลทุกคน พยายามดูสื่ออย่าง ตั้งใจพยายามที่จะ ฟังให้เข้าใจ เมื่อ สะท้อนจากสื่อ ทุก คนสามารถถ่ายทอด การดูแลร่างกาย พยายามรักษาโรค ทางกายของตนแลก เปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม ร่วมกันได้ ที่รับฟังก็ ฟังด้วยอาการที่สงบ บางคนบอกว่่าก็เข้า ออกโรงพยาบาล ตลอด บ้างก็ว่ามี เวลาไปทำบุญ ถ้า ดีขึ้นจะไปบวช ปฏิบัติธรรม	ทุกคนดูสื่อโดยที่ไม่ ลุกไม่รบกวนกันและ กันผู้ในกลุ่มจัดให้นั่ง ตามที่สมควรแล้ว อนุญาตให้เข้า ห้องน้ำเพื่อผ่อนคลาย จากนั้นทุกคน ให้ความร่วมมือใน การถ่ายทอดเรื่อง จากสื่อและแนว ทางแก้ไขทุกข์ของ ตน ของตนบางบาง ท่านบอกว่าการกิน ยาให้ตรงเวลาบ้าง พยายามมาให้ได้ ตามนัดบ้าง บางที่ ลูกมันลืมก็ต้องคอย เตือนไม่ให้ผัดนัด หมอ บางทีลูกหลาน เขาให้ทำอะไรไม่ขัด กับหมอเราก็ทำ อยากให้ลูกมันสบาย ใจ	ทุกคนตั้งใจดูสื่อเมื่อ ถอดบทเรียนพบว่า หลายคนมีความรู้สึก ว่าทุกอย่างมันอยู่ที่ ใจ แล้วสะท้อน ความรู้สึกของตนเอง เช่นเวลาเจ็บป่วยมัน ทุกข์ทั้งกายทุกข์ทั้ง ใจแต่ก่อนเราก็กังวล ไปหมด ใช่มั่นมันซึ่ น้อยใจ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ คิดมากแล้ว พอสวด มนต์ทำให้สบาย มันก็ลืมของมันไปได้ แต่ก่อนโกรธง่ายใคร อย่ามาว่าฉันก่อนนะ ลุยเลย แต่ตอนนี้ใคร จะว่าอะไรก็ช่าง แม้กระทั่งคิดแม้จะ ฆ่าตัวตาย ตอนนี้ ใครจะว่าอะไรก็ช่าง มัน ใจเราสงบเสีย อย่างสบายใจ	จากการสนทนา พบว่าหลายคนเห็น ว่าทุกข์กายมีการ เจ็บป่วยของตนก็ให้ หมอรักษากันไปเชื่อ หมอมันก็มีทาง รักษาเพราะสมัยนี้ หมอเก่ง แต่ถ้าใจนี้สี ก็มีแต่สวดมนต์ไหว้ พระทุกวันมันก็ผ่าน วันๆไปได้ บ้างก็ บอกว่าป่วยหลาย โรค มีหัวใจ เส้น เลือดสมองตีบบ้าง หัวใจ เบาหวาน ความดัน ปวดหลัง บ้างก็ต้องคอยรักษา ไปที่ละขั้นตอนใจ ร้อนไม่ได้ บางคนบอกก่อนนี้ รู้สึกเป็นภาระของ ลูกหลานเลยไม่ สบายใจ ตอนนี้อ่าง พระอาจารย์ว่าถ้า มองว่าเราได้แสดง กตัญญูมันก็เป็นบุญ ของเขา ต่อไปลูก

				เขาก็จะได้ทำให้เขา บ้างพอคิดได้มันก็ สบายใจคนเราถ้าไม่ สิ้นหวังมันก็มี ทางออก
การบ้าน	ฝึกเจริญสติทำกาย บริหาร ไหว้พระ สวดมนต์	อยู่ร่วมกันด้วยศีล ๕	อยู่ด้วยใจที่เอื้อเพื่อ คือเมตตาอนอนสมาธิ แผ่เมตตาให้อภัย	สำรวจหา กระบวนการขั้นตอน การดับทุกข์

กิจกรรมวันที่ ๔

กิจกรรม วันที่ ๔	พัฒนาการด้าน ร่างกาย	พัฒนาการด้านศีล (สังคัม)	พัฒนาการด้าน จิต(อารมณ์)	พัฒนาการด้าน ปัญญา(เข้าใจชีวิต)
-ขั้นเริ่มต้นเจริญ อนุสสติ ไหว้พระ รับ ศีล สวดมนต์ ทำ สมาธิ กายบริหาร แผ่เมตตา	ทุกคนไหว้พระ กล่าวคำบูชาพระ รัตนตรัย สมาทาน ศีล แผ่เมตตา ได้ พร้อมกันมากขึ้น ด้วยใบหน้าสดใสขึ้น สังเกตจากเสียงที่ตั้ง ขึ้น ทำกายบริหาร ได้ตามศักยภาพมาก ขึ้นเช่นพยายามใช้ แขนอีกข้างช่วยพยุง ให้ได้มากกว่าทุกวัน บางคนเคยใช้ ออกซิเจนวันนี้ไม่ใช่ แต่นำมาด้วยกันไว้	ทุกคนปรับตัวอยู่ ร่วมกันในการทำ กิจกรรมได้ตาม ความเหมาะสม ดูแล พุงกันมา เข็นรถ พากันมา ทักทายกัน อย่างสนิทด้วย รอยยิ้มอันเป็นสุข มารอเพื่อทำ กิจกรรม เช่นสวด มนต์เสียงดังขึ้น พร้อมกันมากขึ้น บางท่านช่วยพยุง เพื่อนเข้าห้องน้ำ ไม่ ก่อน คอยสอดแทรก ในระหว่างสวดมนต์ บ้างบอกว่าวันนี้ไม่ ลืมหาฟันแล้ว	มีความตั้งใจในการ สวดมนต์ ทำ กิจกรรมมากขึ้น บางท่านเห็นถึง ความใส่ใจ ช่วยหยิบ บทสวดแจกให้เพื่อน บ้าง การทำกาย บริหารบางท่านแขน อ่อนกำลัง บอกว่า วันนี้ยกได้ ซึ่งบอก ถึงความตั้งใจ บาง ท่านบอกว่าหมอให้ ไปตรวจแต่เช้าแล้ว ไม่ต้องได้แรงหมอ เหมือนเมื่อก่อน บ้าง บอกว่าเวลาปฏิบัติ เองตอนนี้ทำได้ทุก วันนานขึ้นสบาย ขึ้น	มีการเรียนรู้ว่าการ เจริญอนุสสติ รักษา ศีล ได้กุศลมากจริงๆ ตอนนี้ไม่ค่อย หงุดหงิดแล้ว บาง ท่านบอกว่าพอใจ สงบมันก็ปล่อยวาง ได้นะใช้แผ่เมตตาตามัน ก็หายไป รักษาศีล ทำได้ทุกวันยังอยู่ที่นี้ ศีลไม่ขาดเลย

-ขั้นสนทนการให้ คำปรึกษาเชิงพุทธ ตามหลัก มรรคสี่ มรรคสี่มีไว้ให้ลงมือ ปฏิบัติบ่อยๆ คู่มือ บัณฑิตจบ ถอดบทเรียน สนทนาTIR สำรวจขั้นตอนการ ดับทุกข์ของตน รู้ หลักปฏิจจสมุปบาท ทั้งฝ่ายดับและ โพชฌงค์	เมื่อคู่มือเรื่องบัวตอง จบทุกคนพยายามดู คู่มืออย่างตั้งใจ พยายามที่จะฟังให้ เข้าใจ เมื่อสะท้อน จากคู่มือ ทุกคน สามารถถ่ายทอด การดูแลร่างกาย พยายามรักษาโรค ทางกายของตน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน กลุ่ม ร่วมกันได้ ที่รับฟังก็ ฟังด้วยอาการที่สงบ บางคนบอกว่าเวลา ไปทำกายบริหาร ด้วยตนเองก็ทำให้ สงบลงได้บ้างแม้จะ ไม่เหมือนบัวก็ยังดีที่ มีวิธีการทำได้ด้วย ตนเอง ใช้ตอนแรกยกไม้ ค่อยได้ตอนนี้ยกได้ สองมือเลย	ทุกคนคู่มือโดยที่ไม่ ลุกไม่รบกวนกันและ กันผู้ในกลุ่มจัดให้นั่ง ตามที่ที่สมควรแล้ว อนุญาตให้เข้า ห้องน้ำเพื่อผ่อนคลาย จากนั้นทุกคน ให้ความร่วมมือใน การถ่ายทอดเรื่อง จากคู่มือและขั้นตอน การดับทุกข์ของตน บางท่านบอกว่าการ กินยาให้ตรงเวลา บ้าง พยายามมาให้ ได้ตามนัดบ้าง บางที ลูกมันลืมก็ต้องคอย เตือนไม่ให้ผิดนัด หมอ บางทีลูกหลานเขา ให้ทำอะไรไม่ขัดกับ หมอเราก็ทำ อยาก ให้ลูกมันสบายใจ บ้างก็ว่าตอนนี้จะไม่ พูดอะไรมากแล้ว อยากให้ลูกหลาน สบายใจมีความสุข คนอื่นเขาอยากมา กันมากเลยนะ	ทุกคนตั้งใจคู่มือเมื่อ ถอดบทเรียนพบว่า หลายคนมีความรู้สึก ว่าทุกอย่างมันอยู่ที่ ใจ แล้วสะท้อน ความรู้สึกของตนเอง เช่นเวลาเจ็บป่วยมัน ทุกข์ทั้งกายทุกข์ทั้ง ใจแต่ก่อนเราก็กังวล ไปหมด ไข้ฉันทันนี้ น้อยใจ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ คิดมากแล้ว พอสด มนต์ทำใจให้สบาย มันก็ลืมของมันไปได้ แต่ก่อนโกรธง่ายใคร อย่ามาว่าฉันทันนั้น ลุยเลย แต่ตอนนี้ใคร จะว่าอะไรก็ช่าง แม้กระทั่งคิดแม้จะ ฆ่าตัวตาย ตอนนี้ ใครจะว่าอะไรก็ช่าง มัน ใจเราสงบเสีย อย่างสบายใจ บ้างก็ว่าตอนนี้ไม่ น้อยใจแล้วปล่อย วางแล้ว ไข้ฉันทัน เหมือนกันพูดไม่ได้ก็ ไม่เป็นไรไม่คิดมาก แล้วจะได้กลับบ้าน ตอนไหนก็ช่างมัน	จากการสนทนา พบว่าหลายคนเห็น ว่าทุกข์กายมีการ เจ็บป่วยของตนก็ให้ หมอรักษากันไปเชื่อ หมอมันก็มีทาง รักษาเพราะสมัยนี้ หมอเก่ง แต่ถ้าใจนี้ส ก็แค่สวดมนต์ไหว้ พระทุกวันมันก็ผ่าน วันๆไปได้ บ้างก็ บอกว่าป่วยหลาย โรค มีหัวใจ เส้น เลือดสมองตีบบ้าง หัวใจ เบาหวาน ความดัน ปวดหลัง บ้างก็ต้องคอยรักษา ไปที่ละขั้นตอนใจ ร้อนไม่ได้ บางคนบอกตอนนี้ไม่ รู้สึกเป็นภาระของ ลูกหลานแล้ว ไข้ อย่างพระอาจารย์ว่า ไม่ติดอยู่กับปัจจุบัน ก็พอแล้วมันก็สบาย ใจ บ้างก็ว่าคนเราถ้า ป่วยก็รักษากันไปมัน หายก็อย่าทำความดี ต่อ ถ้ามันไม่หาย เมื่อไหร่ก็เมื่อนั้นนะ ใช้คนเราตายกันทุก คนตอนไหนเท่านั้น แหละ

การบ้าน	ฝึกเจริญสติทำกายบริหาร ไหว้พระ สวดมนต์	อยู่ร่วมกันด้วยศีล ๕	อยู่ด้วยใจที่เอื้อเฟื้อ คือเมตตาอนนสมาธิแผ่เมตตาให้อภัย	สำรวจหากระบวนการขั้นตอนการดับทุกข์

กิจกรรมวันที่ ๕

กิจกรรม วันที่ ๕	พัฒนาการด้าน ร่างกาย	พัฒนาการด้านศีล (สังคม)	พัฒนาการด้านจิต (อารมณ)	พัฒนาการด้าน ปัญญา(เข้าใจชีวิต)
-ขั้นเริ่มต้นเจริญ อนุสสติ ไหว้พระ รับ ศีล สวดมนต์ ทำ สมาธิ กายบริหาร แผ่เมตตา	ทุกคนไหว้พระ กล่าวคำบูชาพระ รัตนตรัย สมาทาน ศีล แผ่เมตตา ได้ พร้อมกันมากขึ้น ด้วยใบหน้าสดใส เบิกบานสังเกตจาก เสียงที่ดังขึ้น ทำ กายบริหารได้ตาม ศักยภาพมากขึ้นเช่น ยกแขนทั้งสองข้าง ได้แม้ไม่สุดแต่ก็ยก ด้วยใบหน้าที่สดใส บางคนเคยใช้ ออกซิเจนวันนี้บอก ว่า วันนี้ไม่ต้องใช้ แล้วเดินสบายเลยไม่ รู้สึกเหนื่อย เดินมา ยิ้มทักทายกัน เหมือนกับไปงาน สังสรรค์ บ้างว่าไม่ น่าเบื่อทำกาย บริหารทำได้แล้ว เพลินดีไม่เคยมีใคร สอนแบบนี้เลย	ทุกคนปรับตัวอยู่ ร่วมกันในการทำ กิจกรรมได้ตาม ความเหมาะสม ดูแล พุงกันมา เข็นรถ พากันมา ทักทายกัน อย่างสนิทด้วย รอยยิ้มอันเป็นสุขมี การสบไหว้กัน บ้าง บอกว่าพอถึงเวลา มันไม่อยากจะทำอะไร แล้วอยากจะมาเลย เข้าห้องน้ำก่อนบ้าง ว่ามาอยู่ที่นี้รักษาศีล ได้ครบอย่างท่าน บอกจริงๆ	มีความตั้งใจในการ สวดมนต์ ทำ กิจกรรมมากขึ้น มี จิตใจเบิกบานแจ่มใส ทำให้เห็น บรรยากาศที่อบอุ่น การทำกายบริหาร บ้างบอกว่าวันนี้ยก ได้ สองข้างเลย ซึ่ง บอกถึงความตั้งใจ มาก บางท่านบอก ว่าญาติจะมารับบอก ว่าให้มาตอนเย็นนะ ไม่ต้องเป็นห่วงอยู่ กับหมอและพระ อาจารย์บ้างบอกว่า เวลาปฏิบัติเอง ตอนนี้ทำได้ทุกวัน นานขึ้นหลังง่ายขึ้น ตั้งใจสวดมนต์ บ้าง ว่าทำสมาธิแล้วใจ มันสงบจริงๆ	มีการเรียนรู้ว่าการ เจริญอนุสสติ รักษา ศีล ได้กุศลมากจริงๆ ตอนนี้ไม่ค่อย หงุดหงิดแล้ว บาง ท่านบอกว่าพอใจ สงบมันก็ปล่อยวาง ได้นะ ใช้แผ่เมตตา มันก็หายไป บ้างก็ว่า ใช้มาที่นี้ครั้งนี้โชคดี จริงมีพระท่านมา แนะนำทำให้ได้ ความรู้มากมาย ทำ ให้สบายใจหลาย อย่างจากที่ไม่คิดจะ ปล่อยวางนะแต่ ตอนนี้อ่านมันไม่ สนใจแล้ว กรรม ใครกรรมมัน อยู่กับ ปัจจุบันก็พอ บ้างก็ ว่าใช้สบายใจไปวัน วัน ใช้พอไม่สบายใจ ก็สวดมนต์ยิ่งได้รู้ว่า สวดตอนไหนก็ได้ไอ้ โห ตอนนั้นพอมัน

				จะคิดนะสวดมนต์ หายไปเลยไม่เครียด แล้ว
-ขั้นสนทนาสรุปการ ให้คำปรึกษาเชิง พุทธ ตามหลัก อริยสัจ ๔ ดักบาตรความทุกข์ ผูกข้อมือให้กำลังใจ กันและกัน สรุปกิจกรรม	การดักบาตรความ ทุกข์ทุกคนตั้งใจ เขียนความทุกข์ของ ตน ที่เขียนไม่ได้ก็ใช้ ด้ายสายสิญจน์ให้ผูก เป็นปมทุกข์ของตน แล้วตั้งใจใส่บาตร กิจกรรมผูกข้อมือให้ กำลังใจ ทุกคนตั้งใจ มากต่างลุกขึ้นมา ไหว้กันผูกข้อมือให้ พรเป็นกำลังใจแก่ กันและกันด้วย หน้าตาที่ยิ้มแย้ม สดใส เมื่อชวนกันสรุปก็ ร่วมกันสรุปอย่าง ตั้งใจ ผู้ฟังก็ฟังด้วย อาการที่สงบ บาง คนบอกว่าต่อไปนี้จะ ทำกายบริหารด้วย ตนเอง ใจจะได้สงบ แล้วได้ออกกำลังกาย ด้วย ไข่เหมือน บัวเขาทำได้เราก็ ต้องทำได้ มีวิธีแล้ว ไข่อยู่บ้านเราก็ทำ ของเราไปดีกว่าไป บ่นให้ลูกหลานเป็น กิจกรรมที่ดีจริงทำ ได้จริงนะ	ทุกคนตั้งใจร่วมกัน สรุปเรื่องคือว่าเรา รักษาได้ตลอดไม่ได้ ไปวัดก็สมาทานเอง ได้ ไข่อย่างพระ อาจารย์ว่า คนเรา ผิดศีลไม่ถึงชั่วโง่งแต่ เวลาที่เหลือเรา รักษาศีลได้ ไข่การดูแลตนเองให้ ดีไม่ให้ลูกหลานไม่ สบายใจก็เป็นการ รักษา ศีลเหมือนกัน นะ ไข่ต่อไปนี้จะอะไรที่ มันเหนือกำลังใจเราก็ ไม่ทำแล้วถ้าเป็น อะไรขึ้นมามากหลาน จะเป็นห่วง	ทุกคนตั้งใจสรุปกัน พบว่าหลายคนมี ความรู้สึกว่า กิจกรรมทุกอย่างดี จริงๆ บางเรื่องไม่ เคยพูดที่ไหนเลย อายุเขา แต่พอได้พูด ที่นี้แล้วมันโล่งอก อยู่ที่บ้านก็พูดไม่ได้ ไข่สบายใจจริง ไข่ ดินะที่ไม่กลับก่อน ไข่ยิ่งการให้กำลังใจ ผูกข้อมือนี้ไม่เคยมี เลยญาติยังไม่เคยทำ ให้เราเลยมันดียิ่ง กว่าญาติอีกนะ ไข่ยิ่งเวลาเจ็บ ป่วยมันทำให้มี กำลังใจขึ้นมาทันที เลย แต่ก่อนเราก็ กังวลไปหมด ไม่รู้จะ ไปพูดให้ใครฟัง ตอนนี้รู้แล้วอย่าง น้อยพูดให้พระพุทธ ฟังแม้ท่านจะไม่ตอบ เราก็สบายใจ นี่ เสียตายคนอื่นไม่ได้ เข้าร่วมนะ ด้ายที่ เหลือเราเอาไปผูกให้ เจ้าขวัญกันนะ	จากการสรุป กิจกรรมพบว่าหลาย คนเห็นว่าทุกข์กายมี การเจ็บป่วยของตน ก็ให้หมอรักษากันไป เป็นเรื่องธรรมดา ไข่ ป่วยก็สวดมนต์ไหว้ พระแม่เมตตาทุกวัน ก็ทำให้ปล่อยวางได้ ห้ามไม่ให้คิดไม่ได้นะ แต่พอมันคิดเราก็ สวดมนต์ บ้างก็ บอกว่าป่วยหลาย โรค ยิ่งเบาหวาน ความดัน มันเป็น มรดกตกทอดนะ ค่อยรักษากันไปใจ ร้อนก็ช่วยอะไรไม่ได้ ไข่อะไรมันจะเกิดก็ ต้องเกิด มันจะตาย เมื่อไหร่เมื่อนั้น สิ่ง เสียไว้หมดแล้ว ไม่ ต้องบ่นหัวใจ ไม่ต้อง ให้ทรมาน ไม่ห่วง อะไรแล้ว ไข่คนเรา เหลือเวลาเท่าไร แล้วแต่บุญกรรมนะ ไม่ต้องไปห่วงว่าจะ ตายตอนไหน เมื่อยัง หายใจอยู่ก็ ทำบุญสุนทานกันไป

				สร้างกุศลให้ตัวเองดีกว่า ไข่แต่ก่อนไม่ค่อยได้ทำบุญเอาแต่ทำงานพอป่วยทำให้ได้คิดถึงทำบุญให้มาก เวลาเราเหลือน้อยแล้วมันทำให้เราไม่ประมาทนะไข่ป่วยนี้มันก็ตืออย่างนะทำให้ได้คิด นี่ถ้าไม่ได้ทำนี่ก็คิดไม่ได้นะ
ให้กำลังใจในการปฏิบัติที่บ้าน	ฝึกเจริญสติทำกายบริหาร ไหว้พระ สวดมนต์	อยู่ร่วมกันด้วยศีล ๕	อยู่ด้วยใจที่เอื้อเฟื้อคือเมตตาอนอนสมาธิแผ่เมตตาให้ภัก	ใช้วิธีสัจ ๔ ในการดับทุกข์ และพัฒนาตนตามหลักภาวนา ๔ “ <u>เมื่อรู้ว่าตนเป็นที่รักของตน พึงรักษาตนให้ดี(พ้นทุกข์)</u> ”

สรุปพัฒนาการคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นเมื่อจบกิจกรรม ทุกคนความรู้สึกของที่ได้ปลดปล่อยทางใจ สังเกตจากหน้าตาที่เบิกบานไม่หดหู่ ผ่อนคลาย ยายเปรื่องบอกว่าหมดแล้วความทุกข์กายทุกข์ใจวันนี้ได้ใส่บาตรไปแล้วหมดแล้วพูดด้วยอาการหัวเราะยิ้มแย้ม ยายจำรูญบอกว่าใส่บาตรไปแล้วนะไม่ทุกข์แล้ว ไม่สบายใจก็สวดมนต์ๆรู้สึกสบายใจวันนี้ไม่ใช่ออกซิเจนแล้วหายใจได้เองแล้ว ยายน้อยบอกว่าเขาให้กำลังใจตัวเองถ้าใจสู้ก็ดีขึ้น นี่เวลาไม่สบายใจก็หาอะไรทำเดี๋ยวมันก็ลืมปล่อยวางก็สบายใจ เจ็บ เขาแยกกายแยกใจได้ไม่รู้สึกเจ็บในที่สุดก็ผ่านพ้นไปได้ ยายเปรื่อง เขาทำใจได้ในที่สุดเขาก็ดีขึ้น ยายจำรูญวันนี้ยิ้มแล้วบอกว่าวันนี้เขียนใส่บาตรความทุกข์ไปแล้ว ไม่คิดแล้วจะใส่บาตรไปแล้ว ลุงอัญบอกว่าอยู่ที่ใจถ้ามีกำลังใจมันก็ดีขึ้น ปัญหามันเป็นครูของเราทำให้เราได้เรียนรู้แล้วก็ต้องใช้เวลาพอเวลาผ่านไปมันก็ดีขึ้น เมื่อกล่าวถึง ความทุกข์ของเราอย่ามามีทางแก้ไข ลุงอัญบอกว่าบางครั้งต้องอาศัยเวลามันก็ดีขึ้น แม่บอกใส่บาตรไปหมดแล้วคลี่คลายแล้ว ยายน้อยบอกว่ารู้จักปล่อยวางบ้างก็ดีเอง ยายเปรื่องบอกว่าใส่บาตรไปแล้วพຽນนี้คงหมดแล้วไม่คิดอะไรแล้ว ยายสงบอกว่าย่างหัวมันบ้างเดี๋ยวก็นี่เอง